

** *		
19:58	18:48	י-ם
20:04	19:06	ת"א
20:04	19:07	חיפה
20:02	19:05	ב"ש

אוצר הנפש

עלון שבועי בענייני תורת הנפש ותיקון המדות משיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א

אוצר הפרשה

הפגם ב"מלך לשפטנו"

בימי שמואל הנביא, כאשר בני ישראל מלך בפעם הראשונה – "עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים" – כתוב "וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפטנו" וה' אמר לו "כי לא אתך מאסו כי אתי מאסו ממלך עליהם". כיצד יתכן? הרי יש מצוה מפורש בתורה של "שום תשים עליך מלך" לפי מה שהסברנו עכשיו המלך לא בא במקום הקשר לה', אלא הוא מפנים את הקשר לה' ואת השפע שמקבלים מה' מה הבעיה בכך שבני ישראל מבקשים מלך?!

רבי אייזיק מסביר במאמר שהבעיה לא היתה בבקשת מלך אלא בבקשה של "מלך לשפטנו" – ביטוי שחוזר בבקשה של העם ובהקפדה של שמואל על הענין. המלך צריך לשפוט במה שנוגע לו, לשמור על השמחה שלו בשביל ההשפעה הפנימית לכלל העם, אבל אם המלך חושב שהוא יכול לשפוט מדעתו בכל התחומים, גם בתחומים שבין אדם למקום ובין אדם לחברו, שהוא קובע את המוסר – זו בעיה. **למלך יש את התחום שלו, "משפט המלך", אבל הוא צריך לדעת שיש את המסגרת הכללית של משפט התורה – של הקשר הישיר של ה', שהוא צריך להפנים אותו ולא להחליף אותו.**

אם רוצים רק "מלך לשפטנו", בלי המסגרת של משפט התורה, רוצים ישראל (ארץ) בלי תורה (שמים). בעצם, זה מה שמנסים לעשות היום במדינה... רק בית הלל בלי בית שמאי יכול להיות איום ונורא. חייב להיות שההשפעה וההנהגה של המלך הן בתוך המסגרת הכללית של משפט התורה – רק ככה יהיה תיקון.

(י"ד אלול פ"ב)

אוצר השו"ת

מלכות – מדיעבד ללכתחילה

שאלה: הרב אמר שבדיעבד ה' הקשיב לעם והסכים לבקשתם להעמיד להם מלך. יותר מאוחר, פעמיים, שמואל אומר בשם ה' ששאל חטא בכך שהוא הקשיב לעם ולא הקשיב לה' – אני אמרתי שאתה מלך על עמי ואתה מקשיב לעם במקום להקשיב לי. האם זה לא מקרה של "נורא עלילה על בני אדם"?

תשובה: כל חטאי ישראל הם "נורא עלילה על בני אדם" (וכמו שכתוב בדרושי בעל מי השלוח וממשיכיו, לעתיד יתגלה שלא חטא ישראל מעולם, הכל היה יד ה'). האמת, שמכל חטא יוצא משהו טוב שברגע הראשון (הרגע של החטא) אנחנו לא יכולים להבין. ה' היסס אם למנות את שאלו

**דווקא הדיעבד
הוא שמאפשר
את ההופעה של
הלכתחילה**

למלך, כי הוא ראה מראש שלא יהיה כרצונו. "בקש הוי' לו איש כלבבו", ושאל לא היה כלבבו – לכן המינוי שלו היה בדיעבד. אבל דוד לא היה בדיעבד. צריך לעבור דרך הדיעבד, כמו "מתוך שלא לשמה בא לשמה".

איך אנחנו יודעים שדוד הוא לא דייעבד? הרי כתוב "שום תשים עליך מלך", זו מצוה. איך אפשר לומר שהמצוה היא לא לפי רצון ה'? רק שדווקא על המלכות נאמר "ברישא חשוכא והדר נהורא" (סוד ז מלכי אדום שמתו "לפני מלך מלך לבני ישראל") – בהתחלה צריך להיות שאלו ורק אחר כך דוד, בו מתקיימת המצוה לכתחילה. דוד מקפיד מאד (עד כדי מסירות נפש ממש) לא לגעת בשאלו, שהוא "משיח ה'", גם בזמן שהוא רודף אותו ומבקש להמיתו. שאלו הוא באמת "משיח ה'", אבל יחסית לדוד הוא בחינת משיח של עולם התהו (בבחינת "ברישא חשוכא והדר נהורא" כנ"ל). אחריו בא דוד, המשיח של עולם התיקון. דווקא הדיעבד הוא שמאפשר את ההופעה של הלכתחילה.

(ב"ד אייר פ"ה)

אוצר הפתגם

כאשר אין משפט צדק למטה יש דין למעלה, ואז המצב לא טוב. לכן אנו מסבירים שראשית תיקון המדינה הוא תיקון המשפט.

(ר"ח ניסן פ"ה)

הסגת גבול

"לא תסיג גבול רֵעֶךָ" – אל תתמקד בגבולות-מגבלות של רעך. גם כשאתה בפני עצמך חושב על השני, אל תקבע אותו בתוך גבולות (תסיג דומה לתשיג, השגה שכלית). ככל שאתה מכניס את חברך לתוך גבול, הוא עלול לסגת אחור, כמו הסגת גבול בשדה הזולת. אז מה כן? צריך לדעת ולהאמין שבכל אחד יש כח אין-סופי, בלי גבול ממש. גם אם בפועל הוא מתמודד עם מגבלות כאלה ואחרות, הנשמה שלו היא לא מוגבלת. תאהב אותו ותאמין בו, וכך תסייע לו לפרוץ את המגבלות. (מתוך "דבר יום ביומו")

"שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך"

מתוך תורתו של המגיד ממזריטש על "שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך": אם אנחנו עושים דין – משפט מתוקן למטה – זה מבטל את הדינים למעלה. אבל אם אנחנו לא עושים דין למטה, ה' מוכרח, כביכול, לעשות דין למעלה. הוא צריך, נעבעך, לשבת על כסא דין. זהו סוד כללי בכל בריאת האדם עלי ארץ – שה' ברא אותנו כאן להחליף אותו, להחליף אותו במדת הדין. בדיני התורה יש רחמים ומתיקות בעצם, אבל בכל אופן צריכים לשמור את הדינים האלה, ואם אנחנו עושים את הדין ה' לא צריך לעשות דין. אז הוא פנוי להקדיש את עצמו כביכול רק לרחם עלינו ועל כל העולם. אבל אם אנחנו לא עושים את הדין מלמטה, המחדל שלנו כאילו מכריח את ה' לעשות דין מלמעלה, ואז ה' 'מסכן' – הוא לא משרה את השכינה, לא גואל אותנו – וממילא כולנו מסכנים מאד, הכל כי אנחנו לא עושים דין למטה כדי להחליף אותו עם הדין למעלה.

**בית דין
למטה לא
מתחשבים
בתשובה,
אבל ה' רואה
ללבב ו"הרבה
שלוחים
למקום"
להציל את
האדם גם
מבית דין של
מטה כשהוא
מרחם עליו**

המגיד מסביר את מאמר חז"ל דרך התבוננות בפסוק "ארדה נא ואראה", שבחב"ד הוא היסוד של דרושי השגחה פרטית, החל מתורה אור והלאה. הקושיא שלו כאן על הפסוק – ש"נתקשו בה כל המפרשים הקדמונים" – היא בעצם מקור דברי אדמו"ר הזקן, שלקח את הדרוש שלו מדברי המגיד כאן. ה' הוא לא גוף ולא כח בגוף, אז מה פירוש שה' יורד? בשביל מה ה' צריך לרדת?!

בסודם לא היה משפט צדק, לא עשו דין, ובכך 'הכריחו' כביכול את ה' לעשות דין. עצם הצורך של ה' לשבת על כסא דין, לדון את העולם במקומו, נקרא ירידה של ה' – הוא יורד מהרצון האמתי שלו. ה' רוצה להיות רק "אב הרחמן", "אב הרחמים", אבל צריך שיהיה גם דין בעולם. הוא נתן לנו את

המצוה לעשות את הדין, ולהשאיר לו רק לרחם, אבל כשאנחנו לא עושים דין אנחנו גורמים לו, כאילו בעל כרחו, לרדת מרצונו האמתי ולעשות את הדין במקומו. השם של מדת הדין הוא שם אלקים והשם של מדת הרחמים הוא שם הוי'. לכתחילה "אני אמרתי אלהים אתם" – ה' רוצה שאנחנו נעשה את הדין למטה (כאשר הדין נקרא בתורה "אלהים", היינו שהוא מחליף את אלקים בתפקיד מדת הדין, בסוד "אלהים נצב בעדת אל") – ואז "אני הוי'" ותפקידי רק לרחם. כאשר ה' נאלץ בכל זאת לרדת למדת הדין, תפקידנו לעורר אותו לשוב ולעלות למדת הרחמים, כפי שאנחנו עושים בתקיעת שופר – "עלה אלהים בתרועה הוי' בקול שופר", "בשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה הוא עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים".

ה' רוצה שאנחנו נעשה את הדין והוא ירחם. הדין שלנו כבר ממותק, הרבה יותר אנושי ומתחשב מדין שמים – "שמים לא זכו בעיניו", בשמים אין לימוד זכות... – כמו שרואים אחרי חטא העגל שהדין שעושה משה הוא הרבה פחות מהדין הראשון של ה'. עוד יותר, כשאנחנו עושים דין ה' ממתק גם את הדין שלנו – אנחנו 'עושים לו השראה'... כשיש בית דין ראוי, הדין כמעט לא מתממש במציאות, לכן סנהדרין שהורגת פעם בשבעים שנה נקראת קטלנית. ה', ברוב רחמיו, מעורר את החוטא לתשובה ומקבל את התשובה שלו. בית דין למטה לא מתחשבים בתשובה, אבל ה' רואה ללבב ו"הרבה שלוחים למקום" להציל את האדם גם מבית דין של מטה כשהוא מרחם עליו. אכן, לשם כך צריך לראות שאנחנו רוצים לעשות את הדין. אנחנו לא שונאים בעצם את הרשע, אפילו את הרוצח, אלא רק רוצים לבצע את רצון ה' כמו שכתוב בתורה. בתורה יש דינים, אבל הכל הוא בשביל לגלות את הרחמים האמתיים של ה', מה שהשם יתברך "מרחם בדין". כשאנחנו עושים דין בעולם הזה, עלמא דין, אנו 'מוציאים ידי דין' ומצילים את כל העולם כולו מיום הדין הגדול והנורא. (ר"ח ניסן פ"ה)